

НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

СЕРІЯ 7

**РЕЛІГІЄЗНАВСТВО
КУЛЬТУРОЛОГІЯ
ФІЛОСОФІЯ**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС
НПУ імені М. П. Драгоманова

Серія 7

^ Релігієзнавство.

^ Культурологія. ^

Філософія.

13 (26)

КИЇВ-2007

УДК0.51
ББК95
НЗ4

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія №7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія: 36. наукових праць. - Вип 13 (26). - К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. - 257 с.

У статтях розглядаються актуальні проблеми наукових досліджень докторантів, аспірантів, викладачів вузів та співробітників наукових установ України з питань релігієзнавства, теорії та історії* культури, філософії.

Фахове видання затверджене Президією ВАК України 2004 р., бюлетень № 8 (філософські науки)
(Додаток до постанови президії ВАК України від 30 червня 2004 р. № 3-05/7)

Державний комітет телебачення і радіомовлення України Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 8813 від 01.06.2004 р.

Редакційна рада:

В.П.Андрущенко	доктор філософських наук, професор, академік, АПН України, ректор НПУ імені М.П.Драгоманова (<i>голова Редакційної ради</i>)
А.Т.Авдієвський	почесний доктор, професор, академік АПН України
В.П.Бех	доктор філософських наук, професор
О.В.Биковська	кандидат педагогічних наук, доцент
В.І.Боидар	доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України
Г.І.Волинка	доктор філософських наук, професор, академік УАЛН (<i>заступник голови Редакційної ради</i>)
А.П.Грищенко	доктор філологічних наук, професор, академік АПН України
П.В.Дмитренко	кандидат педагогічних наук, професор
І.І.Дробот	доктор історичних наук, професор
М.І.Жалдак	доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України
Л.І.Мацько	доктор філологічних наук, професор, академік АПН України
О.Г.Мороз	доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України
О.С.Падалка	кандидат педагогічних наук, професор
В.М.Синьов	доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України
В.К.Сидоренко	доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України
М.І.Шкіль	доктор фізико-математичних наук, професор, академік АПН України
М.І.Шут	доктор фізико-математичних наук, професор, член-кореспондент АПН України

Редакційна колегія:

В. П. Андрущенко	доктор філософських наук, професор, академік АПН України
В. Д. Бондаренко	доктор філософських наук, професор (<i>відповідальний редактор</i>)
Г. І. Волинка	доктор філософських наук, професор (<i>відповідальний редактор</i>)
А. Є. Дорога	кандидат філософських наук, доцент (<i>відповідальний секретар</i>)
М. М. Закович	доктор філософських наук, професор
І. А. Зязюн	доктор філософських наук, академік АПН України, професор
В. І. Лубський	доктор філософських наук, професор
В. І. Панченко	доктор філософських наук, професор
О. М. Семашко	доктор філософських наук, професор
П. Л. Яроцький	доктор філософських наук, професор

*Схвалено рішенням Вченої ради НПУ імені М.П.Драгоманова
(протокол № 12 від 25 червня 2007р.)*

© *Автори статей, 2007*

© *Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2007*

© *Редакційна рада, 2007*

Поліщук О. П.

**МИСТЕЦЬКА АНТИЦИПАЦІЯ І ХУДОЖНЄ МИСЛЕННЯ:
ЕСТЕТИКО-КУЛЬТУРОЛОГІЙНИЙ АНАЛІЗ**

В наукових розвідках поряд з базовими проблемами, що привертають увагу значної кількості дослідників, співіснують "периферійні", до осмислення яких звертаються не часто через важкість дослідження, необхідність комплексного аналізу представниками низки наук. Однією з них виступає проблема природи і специфіки передбачення майбутнього, здійсненого в художньо-образній формі. Мова йде про специфічний мистецький продукт - художнє передбачення або мистецьку антиципацію. Художнє передбачення майбутнього є рідкісною творчою новацією, якій властива самотутня природа й специфічні ознаки.

В історії мистецтва відомі випадки мимовільного передбачення митцем подій, ситуацій, наукових відкриттів, технічних новацій, які відбулись лише згодом. Можна пригадати, як приклад, деякі передбачення майбутнього, здійснені в художньо-літературній формі.

Так, в науково-фантастичних романах "Двадцять тисяч льє під водою" і "Таємничий острів" Ж. Верн наприкінці XIX ст. описує підводні мандрівки людей на швидкохідному підводному човні та завбачає появу у майбутньому деяких технічних новацій, зокрема телебачення, скафандра, батискафа тощо.

Змальовує низку майбутніх технічних новацій й інший письменник-фантаст кінця XIX - середини XX ст. Г. Уеллс, передусім в творах "Машина часу", "Війна світів", "Перші люди на Місяці", "їжа богів", "В дні комети". Однак, письменником передбаченні й деякі соціальні події середини-кінця XX ст. Так, в книзі "Передбачення про вплив технічного й наукового прогресу на людське життя й думку" (1901 р.) Г. Уеллс не лише висловлюється про майбутню глобалізацію соціальних процесів, коли "зникнуть віддалі" між державами й народами, ним завбачається й поява деструктивних політичних сил в XX ст. - націонал-соціалізму. В романі "Війна в повітрі" (1908 р.) він попереджає про можливість скорої війни на теренах Європи. Напередодні Першої світової війни ще один роман письменника виявився пророчим: в книзі "Звільнений світ", що опублікована в 1913 р. ним завбачені страшні наслідки використання атомної енергії з деструктивною метою.

В. Нікольський в романі "Через тисячу років" припускав в 1927 р. появу ядерної бомби під враженням досліджень явища радіації П. Кюрі та М. Склодовською-Кюрі. Подружжя Кюрі на початку XX ст. зафіксували дію радію на людський організм і висловили припущення про можливість його використання для лікування пухлин. Під час першої світової війни за допомогою рентгенівського проміння знаходили кулі і

рештки шрапнелі у тілі пораненого. Радіоактивність на початку минулого століття, як бачимо, мала суто мирне застосування. Припущення В. Нікольського випередило атомне бомбардування Хіросіми й Нагасакі на 18 років.

В 1947 р. А. Кларк завбачив перебування людини на Місяці, описав географічні характеристики його "темної" сторони. Прикладів подібних мистецьких "прозрінь" можна навести ще чимало.

З цього приводу В. Ротенберг зазначає, що такі передбачення сприймаються сучасниками як "курйоз" і лише з часом привертають увагу дослідників. Вони здаються "випадковими тому, що за контрастом науково обгрунтованим завбаченням немов би ні на чому не ґрунтуються" [5, 157]. Однак, дослідник підкреслює, що вони не випадкові і відображають глибинну суть художньої думки.

Сучасною наукою явище художньої антиципації починає осмислюватись у контексті низки гносеологічних, психологічних, естетичних, мистецтвознавчих, культурологічних проблем. Увагу вчених привертає насамперед художнє передбачення майбутнього, здійснене в художньо-літературній формі. Дослідниками, передусім, розглядається роль позалогічних факторів творчості - інтуїції та уяви, при його появі (С. Брандіс, О. Мигунов, М. Скурту, Н. Чорна, К. Шудря тощо). Художня здогадка-передбачення в даному випадку розглядається наслідком не дискурсу та аналізу, раціонального й критичного виявлення спектру тенденцій розгортання подій чи перебігу наукових і технічних розвідок, а пов'язується з ірраціональними моментами творчого процесу.

В. Ротенбергом висловлюється припущення про зв'язок художньої антиципації з образною природою художньо-поетичної думки і своєрідною стратегією сприйняття та обробки інформації, властивою образно-асоціативному мисленню, на яке спирається в творчості митець. За його переконанням, мистецьке передбачення майбутнього теж пов'язується не тільки з раціональними, а й позараціональними чинниками.

С. Вайман пов'язує її появу з "криптогнозою" - набутим професійним і життєвим досвідом, неактуальним на даний момент творчості митця, але евристично плідним для його подальших пошуків. Це підґрунтя його "наїття", на основі якого й твориться художня антиципація. І мова йде у даному випадку не стільки про емпіричне знання, а про "екзистенційне, що захоплює всю людину", - вважає дослідник. Таке знання - "це досвід внутрішній, і ерудиція тільки одне з джерел* його появи", - підкреслює він [2, 9]. Така позиція дослідника засвідчує інтерес не лише до раціонального, усвідомленого начала в творчому процесі, а й до позараціональних, неусвідомлених моментів творчого акту. В даному випадку привертає увагу й переконання вченого про особливу значущість суб'єктивного компонента детермінації мистецької антиципації, а саме: значення ерудованості митця й його особистісного мотивування в набутті всебічних знань.

Приділяється увага й дослідженню прогностичного потенціалу художньо-літературної антиципації (Г. Альтов, М. Бровко, Ю. Кагарлицький, Р. Подольний, Ю. Рюриков, К. Свасьян, І. Фейгенберг). Художнє передбачення майбутнього, здійснене в художній літературі, пов'язується передусім з імовірнісним прогнозом.

Зокрема, І. Фейгенбергом в монографії "Бачити, передбачити, діяти" його механізм розглядається як алгоритмічний за суттю. На основі набутого життєвого досвіду і врахування новітніх наукових чи технічних знань здійснюється, на думку дослідника, передбачення через виявлення алгоритму розвитку ситуації. Наприклад, в науковій фантастиці автор мистецької новації немов би відслідковує ступінь ймовірності реалізації в майбутньому нового наукового відкриття чи технічної знахідки, оцінює тенденцію можливостей їх впровадження та розглядає варіабельність наслідків. Така позиція засвідчує визнання значущості передусім аналізу й дискурсу при оцінці різноваріантних можливостей розгортання соціальних процесів, стратегії наукового пошуку, тенденції розвитку техніки. Автором мистецького художньо-літературного "прозріння" немов би "уловлюється" найбільш вірогідна - "сильна" тенденція розвою різних сфер буття людства, елементів його духовної й матеріальної культури.

Слід зазначити, що увагу дослідників привертає не лише феномен художньо-літературного передбачення майбутнього. Мають місце не чисельні спроби дослідження антиципації, здійсненої засобами кінематографії. Зокрема, мова йде про монографію О. Оніщенко "Художня творчість у контексті гуманітарного знання", в якій осмислюються факти передчуття деякими майстрами французького кінематографа в другій половині 30-х рр. ХХ століття, зокрема Ж. Превером, М. Карне, Ж. Ренуаром, трагічних подій світової історії - Другої світової війни. А також дослідницею осмислюється антиципаційне начало у творчості О. Довженка, що виявилось у всесвітньо відомій кінокартині українського митця "Арсенал". Нею витоки подібної мистецької новації пов'язуються насамперед з функціонуванням позасвідомих чинників в творчому процесі. Іншими словами, позасвідома детермінанта людського мислення й діяльності, а не усвідомлений й раціональний момент творчого пошуку визнається в даному випадку підґрунтям появи антиципації в кінематографі.

Аналізу ж природи, сутності і специфіки художньої антиципації, здійсненої живописними засобами, в науковій літературі теж приділяється не значна увага. Мистецтвознавцями подекуди фіксуються випадки художньо-живописної антиципації, однак на рівні констатації факту (І. Грабар, Н. Дмитреєва, С. Капланова, М. Копшицер, А. Парамонов, А. Перрюшо, В. Розенвассер, Н. Соколов тощо). Серед напрацювань естетиків слід назвати дисертаційне дослідження О. Княжук "Інтуїція в контексті еристичної функції мистецтва", в якому досліджувався позалогічний характер даного явища.

Окремими дослідниками вивчається музична антиципація. Зокрема, Г. Гаспарян в монографії "Теоретичний аналіз проявлення інтуїції в музичній творчості" вказує на інтуїтивний характер природи даного явища. А. Малиновська пов'язує появу музичної антиципації з "митцем-дослідником", своєріддя ладового мислення якого обумовлене одночасним опертям на інтуїцію й дискурс в творчості. "У великих митців нерідко буває так, що при здійсненні певного задуму первісна ідея переростає себе саму. Створене починає супроводжуватись безліччю асоціацій, вбирає й перероблює досвід • І досягнутого раніше, паралельно виявляючи в собі самому все нові резерви," - зазначає дослідниця [4, 41].

Однак, слід підкреслити не достатній ступінь опрацювання цієї проблеми. Особливо, коли мова йде про осмислення природи феномена художньої антиципації. Дослідження причинно-факторної системи детермінації даного явища вимагає, на наш погляд, більшого ступеня опрацювання. До того ж, увага дослідників зосереджується передусім на вивченні літературного передбачення майбутнього. Менше привертається увага до інших сфер появи художньої антиципації.

Завданням, що ставиться в даному дослідженні, є дослідження природи передбачення майбутнього, здійсненого в художньо-образній формі, передусім суб'єктивного начала появи подібної творчої новації.

При аналізі проблеми необхідно враховувати існування декількох методологічних підходів в осмисленні підґрунтя появи художньої антиципації. За одним з них, витoki мистецького передбачення майбутнього пов'язуються з позалогічними детермінантами творчого процесу, передусім з фантазією, неусвідомленою "пошуковою схемою", "криптогнозою" та подібним (С. Брандіс, С. Вайман, Г. Гаспарян, А. Малиновська, О. Мигунов, О. Оніщенко тощо). Або ж її природа пов'язується з емпатією та уявою автора. Так, М. Арнаудов зазначає з цього приводу, що свідчення митців щодо бачення "внутрішнім поглядом" сцен і епізодів майбутніх новацій є своєрідним самообманом, адже про передбачення в даному випадку не варто говорити. Дослідник підкреслює, що "ми маємо тільки свідчення підвищеного вживання, до якого... мають нахили всі люди з живою уявою" [1, 158]. Мистецька новація, що фіксує майбутню подію, винахід, відкриття, в даному випадку розкладається прикладом особливої "чутливості" митця до досвіду інших людей. М. Арнаудов також визнає й значущість аналогії як підґрунтя виникнення художньої антиципації. Ним підкреслюється й значення емоційно-чуттєвої сфери для творчості митця.

Відповідно іншому методологічному підходу, художня антиципація виголошується різновидом імовірно-гіпотетичного прогнозу, здійсненою в художній формі на основі раціонального виявлення тенденції розвитку явища [8]. Тобто, в даному випадку існування фактів мистецького передбачення розглядається пов'язаним не з позалогічними чинниками творчості митця, а з дискурсом і аналізом.

На нашу думку, поява художньої антиципації зумовлена своєрідною суб'єктивною основою, а саме: опертям автора на художнє мислення в творчому пошуці. Щоб обґрунтувати дане положення, зосередимо увагу насамперед на феноменальних ознаках даного явища. Передусім звернемо увагу на особливі ознаки даного явища. При аналізі художньо-літературного передбачення кидається у вічі одна деталь - його *специфічна спрямованість на майбутнє*. Це, найбільш зримо проступає в жанрі наукової фантастики. Слід звернути увагу в даному випадку, що письменники-фантасти, як правило, є людьми з високим освітнім цензом та високим рівнем загальної культури. Багато хто з них поєднував наукову діяльність з літературно-художньою творчістю. Так, Артур Кларк - відомий фізик, автор визнаних наукових праць, вчений із світовим ім'ям. Тому, не виключено, що в основі появи завбачення технічної чи наукової інновації може лежати значна ерудованість автора художнього твору, який

плідно займався науковою чи інженерно-технічною творчістю, або хоча б цікавився "останніми новинками" наукової й технічної думки. Це може бути й справедливим по відношенню до більш рідкісних літературних передбачень майбутнього, які здійснювались по відношенню до соціальних явищ (можна пригадати, хоча б, твори Дж. Оруела "1984" та Є. Замятіна "Ми"). Тобто, в основі появи такої мистецької антиципації, не виключено, лежить дискурс і аналіз, властиві абстрактно-понятійному мисленню. Власне, на них корениться й науковий та соціальний прогноз. І особливим підґрунтям подібної художньої новації виступали, на наш погляд, особистісні риси автора мистецької антиципації: значна ерудованість, багатовекторність інтересів, спостережливість тощо.

Такими передбаченнями надається значення змісту елемента майбутнього у найбільш загальній формі прояву. Фіксуються, немов би, "зародок" явища чи предмета, що виникне згодом при розвої людства, причому мова йде про об'єкт, який виникне у житті "магістрального" напряму розвитку соціуму. Тобто, художньо-літературній антиципації, можливо, властиві передусім ймовірно-прогностичні витоки: створення моделі майбутнього, що має місце в даному випадку, базується на деякому алгоритмові, який може відслідковуватись при аналізі контексту соціальної ситуації, наявного ступеня технічного розвитку суспільства, спектра і глибини наукового тезаурусу та подібного. Автором мистецького твору-антиципації обирається найбільш вірогідна альтернатива з всього можливого спектра тенденцій розвитку об'єкта осмислення.

Однак, слід враховувати ще деяку незвичність побутування подібних антиципацій, а саме: *часу їх появи*. Складається враження, що найбільша кількість художньо-літературних передбачень майбутнього була здійснена наприкінці ХІХ - у першій половині ХХ ст. "Означений аспект проблеми, - підкреслює М. Бровко, - став предметом осмислення тоді, як в історії людства постали достатньою мірою очевидними факти своєрідного переходу із сфери художньо-ідеального в сферу соціально-практичну. В даному випадку ми маємо на увазі період новітньої історії людства. Перша половина ХХ століття знаменуються такими подіями, що наочно демонструють реально-практичний смисл тих художніх образів, котрі із сфери духовно-художнього життя стали переселятися у життя реальне. У цей період рядом письменників були створені такі твори художнього мистецтва, герої яких стали перебиратись у світ реального буття людей" [2, 116]. Як зазначає К. Свасьян, відбувається "щось неймовірне, більш неймовірне, аніж це могло б здаватися найбезвідповідальнішому любителю парадоксів: іще при житті цих письменників на світ стали народжуватись їх герої, і при тому у такій густій статистиці, що із ретроспективи 20-х, 30-х років майбутнього століття можна було б з більшою чи меншою математичною ймовірністю визначити кількість, скажімо, російських бісів, що народилися в рік виходу в світ "Бесы", чи бісів германських, метрика яких співпадала б з періодом роботи над фрагментами книги, скомпонованої і опублікованої згодом під заголовком "Воля до влади" [6, 11]. І якщо випадки передбачень соціальних явищ майбутнього, здійснені у художньо-літературній формі, виникають переважно на межі двох останніх століть минулого тисячоліття, то необхідно зрозуміти витоки такого

явища. І потрібно осмислити появу у цей же період історичного поступу людства в художній літературі жанру наукової фантастики, як соціокультурного феномена.

При аналізі феномена мистецької антиципації необхідно звернути увагу, на нашу думку, передусім на *особистісне начало* їх появи. Автори антиципації, можливо, не типово сприймають і осмислюють дійсність. Мова йде передусім про можливу образність їх думки, хоча б на етапі виникнення задуму художнього твору. Показово, що Г. Уеллс з дитинства любив поезію, захоплювався живописом і сам гарно малював. Образністю пам'яті відрізнявся й Ж. Верн, вже в 11 років він пам'ятав навігаційні карти французького узбережжя, знав в деталях рельєф й особливості місцевості рідного Нанту, прагнути здійснити кругосвітню мандрівку. Це й дає підставу порушувати питання про значущість образного субстрату в механізмах розгортання думки знаменитих письменників-фантастів. Опертя на нього фіксує відмінну від аналітично-дискурсивного пошуку інформаційну стратегію при опрацюванні творчого завдання, яка ґрунтується, на нашу думку, на структурно-синтетичному відборі інформаційних сигналів та повідомлень.

Привертає увагу й той факт, що живописна чи музична антиципація є більш рідкісним явищем, за художньо-літературну, і вони мають суто образну природу появи й репрезентації. Причиною, мабуть, виступає саме специфіка виражальних засобів даних видів мистецтва. Картина чи музична композиція, як носій особливим способом поданого знання, ще більш засвідчує можливість появи художньої антиципації на основі саме художнього мислення митця - автора подібного твору. Адже художник "бачить предметну форму в обов'язковій багатоманітності зв'язків", - підкреслює І. Сапего [7, 43]. Він оперує образами як в процесі мислення, так і при об'єктивації його результатів. І в образній, знову ж таки, формі за допомогою художньо-виражальних засобів фіксує можливу тенденцію змін об'єкта зображення. Митець - творець нової, художньо-образної реальності. Це й робить можливим, на нашу думку, "уловлювання" ним багатоманітності зв'язків дійсності, сучасної йому, та виявлення (усвідомленим чи неусвідомленим шляхом) її сутнісних характеристик. Іншими словами, підґрунтям виникнення художньої антиципації може виступати особистісна інтерпретація наявної інформації про реальність, здійснена з позицій особистісного смислу та значущості.

"Світ відображається не лише у формах теоретичної діяльності, а й у формах потреб та інтересів суб'єкта діяльності", - цілком справедливо стверджує М. Бровко. "Художній образ при цьому може досягти своєї об'єктивності не простим копіюванням зовнішньої предметної дійсності, а, насамперед, дійовим відображенням реальності згідно із покладеним у ньому певним людським інтересом і конкретно-історичним ідеалом. У ньому більше відображається усвідомлення предметної дійсності з позицій конкретного об'єктивно виникаючого людського смислу. Тому зовсім необов'язковим для художньої творчості є формування художньої реальності, абсолютно адекватної за своєю зовнішньою формою дійсності. Важливо те, якою мірою в тому чи іншому образі мистецтва виражена ідея, і в якій, у свою чергу, виражений інтерес до життя, його даність за мірками загальнолюдського ідеалу" [2, 116-117]. З цим важко не погодитись, однак хочеться зауважити, що не завжди має місце усвідомлена проявленість

"смісловиттєвості" інформації, на яку спирався митець. Образний характер думки автора художнього передбачення загалом чи значущість в ній образних елементів, на які він спирався в її витоках або реалізації задуму, не сприяє усвідомленню такої інформації, на нашу думку.

Тобто, природа появи мистецької антиципації, якщо враховувати *значущість образного субстрату* думки митця, може бути обумовленою, на наш погляд, тільки опертям на потенції художнього мислення, що здатне за допомогою оперування образними елементами охопити об'єкт на рівні структури, цілісно, і внаслідок цього зосередитись не на деталізації його складових, а виявити тенденції розвитку.

Література:

1. *Арнаудов М.* Психология литературного творчества / Пер. с болг. - М.: Прогресе, 1970.
2. *Бровко М.М.* Культурно-історичні особливості активності художнього образу // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: Вип. другий: 36. наук, праць: У 2-х ч. Частина 2. - К.: ДАККМ, 1998.-С. 107-117.
3. *Вайман С.Т.* Диалектика творческого процесса //Художественное творчество и психология. - М.: Наука.-С. 3-31.
4. *Малиновская А.В.* Бела Барток - педагог. - М.: Музыка, 1985.
5. *Ротенберг В.С.* Внутренняя речь и динамизм поэтического мышления // Философские науки. - 1991. № 6.-С. 157-164.
6. *Свасьян К.А.* Освальд Шпенглер и его реквием по Западу //ШпенглерО. Закат Европы. - М.: Мьсль, 1993.-С. 3-13.
7. *Санего И.Г.* Предмет и форма: Роль восприятия материальной среды художником в создании пластической формы. -М.: Искусство, 1984.
8. *Фейгенберг И.М.* Видеть, предвидеть, действовать. - М.: Знание, 1986.

ЗМІСТ

РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

<i>Бондаренко В. Д.</i> СВІТСЬКА ШКОЛА І ЦЕРКВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: ДОСВІД ТА ПРОБЛЕМИ СПІВПРАЦІ	3
<i>Сергійчук А. В.</i> ГАРМОНІЗАЦІЯ ВІДНОСИН МІЖ ДЕРЖАВОЮ ТА ЦЕРКВОЮ В УКРАЇНІ.....	8
<i>Мозгова Н. Г.</i> СПІВВІДНОШЕННЯ СВІТСЬКОЇ ТА ДУХОВНОЇ ОСВІТИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ХХ СТОЛІТТЯ.....	Н
<i>Литвиненко О. М.</i> РЕЛІГІЙНІ ЧИННИКИ В ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ	20
<i>Матюшко Б. К.</i> ПРАВОСЛАВНА КОНЦЕПЦІЯ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ.....	29
<i>Бойчук В. В.</i> РЕЛІГІЙНО-ЕСТЕТИЧНИЙ СИНТЕЗ В ФОРМУВАННІ ОСНОВ СТАРОДАВНІХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ (НА МАТЕРІАЛАХ ДОСЛІДЖЕННЯ СКІФСЬКОЇ МЕГАЕТНОСТРУКТУРИ).....	35
<i>Ломачинська І. М.</i> ІМІДЖЕВА СИМВОЛІКА В ПРАВОСЛАВНОМУ РЕЛІГІЙНОМУ ЛІДЕРСТВІ.....	49
<i>Стадник М. М.</i> КОАДАПТИВНІ ТЕНДЕНЦІЇ У СТАВЛЕННІ ПРАВОСЛВ'Я ДО НАУКИ	56
<i>Магеря О. 77., Туренко В.</i> ХРИСТІЯНСЬКА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ФЕНОМЕНУ ЛЮДИНИ В ТВОРЧОСТІ ВАСИЛІЯ ВЕЛИКОГО	62
<i>Цимбал О. Є.</i> АНТРОПОЛОГІЧНІ ІДЕЇ В ХРИСТІЯНСЬКІЙ ЕТИЦІ ХVII СТ.....	66
<i>Юцишин О.</i> ТВОРЧІСТЬ ІВАНА ВИШЕНСЬКОГО ТА НИНІШНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЦЕРКОВНО-РЕЛІГІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ.....	73

<i>Кияк М. Т.</i>	
РОЛЬ ПОДАТКІВ І БЛАГОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІСЛАМСЬКІЙ І РИМО-КАТОЛИЦЬКІЙ СОЦІАЛЬНИХ ДОКТРИНАХ	80
<i>Власова Н. В.</i>	
ФЕНОМЕН БОГОЛЮДСТВА В ТВОРЧОСТІ ВОЛ.СОЛОВЙОВА: МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	85
<i>Шугаєва Л. М.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ВІРОВЧЕННЯ І ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЄВАНГЕЛЬСЬКОЇ АПОКАЛІПСИЧНОЇ ЦЕРКВИ	92
<i>Сторожєва І. В.</i>	
СПЕЦИФІКА БУДДІЙСЬКОГО ЕСТЕТИЗМУ	95
<i>Громов В. Е.</i>	
ИНТЕГРАЛЬНАЯ ЙОГА ШРИ АУРОБИНДО ГХОША. ФИЛОСОФИЯ ОТКРОВЕНИЯ И ДУХОВНАЯ ПРАКТИКА	102

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

<i>Поліщук О. П.</i>	
МИСТЕЦЬКА АНТИЦИПАЦІЯ І ХУДОЖНЄ МИСЛЕННЯ: ЕСТЕТИКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ	112
<i>Овчаренко С. В.</i>	
МИТЕЦЬ, АМАТОР, ПОКУПЕЦЬ: КЛАСИЧНИЙ ТРИКУТНИК	118
<i>Грибанова Н. Є.</i>	
ГРА ЯК ЯВИЩЕ ЕСТЕТИКИ МУЗИКИ. "ВІЛЬНИЙ" І "СКУТИЙ" РОЗУМ	125
<i>Щербань О. О.</i>	
ХУДОЖНІ СИМВОЛИ Ф. м. ДОСТОЄВСЬКОГО ЯК МОДЕЛІ ВІДРОДЖЕННЯ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ	140
<i>Антоневич Ю. Б.</i>	
ФЕНОМЕН ЖІНКИ В УКРАЇНСЬКІЙ КОЗАЦЬКІЙ КУЛЬТУРІ	147
<i>Пруденко Я. Д.</i>	
КІНОІРОНІЯ У ПОДОЛАННІ ВЕРБАЛЬНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ	153
<i>Балашова О. О.</i>	
ДО ПИТАННЯ ПРО ПОНЯТІЙНУ БАЗУ В ДОСЛІДЖЕННІ МЕДІАКУЛЬТУРИ	162
<i>Юхимик Ю. В.</i>	
МІМЕТИЧНА СПЕЦИФІКА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	170

Наукове видання

**НАУКОВИЙ ЧАСОПИС НПУ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

**Серія 7. Релігія. Культурологія.
Філософія.**

Випуск 13

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів авторів.

Редколегія не завжди поділяє погляди авторів статей. За достовірність викладених фактів відповідальність несе автор.

Головний редактор	В. П. Андрущенко
Відповідальні редактори:	Г. І. Волинка,
М.М. Закович	
Відповідальні секретарі:	А. Є. Дорога, В.П. Любчик
Верстка і художнє оформлення	О. Л. Костенко

Підписано до друку 03.07.2007. Формат 60x84/
Папір офсетний. Гарнітура Тайме. Друк офсетний.
Умов. друк. арк. 33. Облік, видав, арк. 25,7.
Наклад 300 прим. Зам. № ^7Б

Віддруковано з оригіналів. _____ ч

Редакційний відділ НПУ ім. М. П. Драгоманова
01030, м. Київ, вул. Пирогова, 9, кім. 221-а, тел. 239-30-85
Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002 від 29.10.2002